

obsahují jeden punský nápis a dva etruské. Ačkoliv jejich obsah bude asi podobný, nejedná se o bilingvu.

Kniha je doplněna několika obrázky v textu, přehlednou mapkou Kampanie a plánky Kapuy a Pompejí.

Čeněk Prutký

Cn. Naevii Belli Punici carminis quae supersunt. Edidit *Wl. Strzelecki*. Lipsiae in aedibus B. G. Teubneri MCMLIV, pp. XXXIX + 40.

Lidská i básnická osobnost Cn. Naevia a nedostatečně dochované zbytky jeho díla znova a znova lákají klasické filology, aby se pokusili o řešení hlavního naeviovského problému, tj. kompozice epické skladby *Bellum Poenicum*, prvního rozsáhlého básnického díla s látkou ze současné doby v Římě. Interpretace asi 50 zlomků, z nichž nejdelší nepřesahuje rozsah tří veršů, naráží, zdá se, na nepřekonatelné obtíže, protože se jen zřídka může zachytit pevného bodu, a je odkázána většinou na hypotézy, jež i důmyslné zdůvodnění je vyracena hypotézou novou, ještě důmyslnější.

I Strzelecki se ve svém vydání Naeviových zlomků, jež je málo pozměněným otiskem „domá-cího“ vydání z roku 1959 (*Cn. Naevii Belli Punici carminis quae supersunt* edidit, *Prolegomenon capita duo praemisit*, Polska Akademia Nauk, Wratislaviae 1959), pokouší o rekonstrukci obsahu eposu. Je tomu věnováno 32 stran úvodu. Je ovšem k tomuto úkolu nejvyšší povolán. Jeho první práce o Naeviovi vyšla před více než před 30 lety (*De Naeviano belli Punici carmine quaestiones selectae*. Rozpr. Wyd. Filol. PAU 65,2 Kraków 1935). Výsledků jeho bádání použili ve svých vydáních zejména E. V. Marmorale (*Naevius Poeta*, Firanze² 1950) a S. Mariotti (*Il bellum Poenicum e l'arte di Nevio*, Roma 1955). Největší zásluha Strzeleckého je v interpretaci zlomku 4, v němž se mluví o Gigantech. Dříve se totiž mělo za to, že v I. knize eposu se vypravovalo o Aeneově bloudění a dějinách Říma a Kartága, v dalších pak o punské válce. Strzelecki dokazoval, že epické vyprávění se po způsobu homérských básní začalo vpádem Římanů na Sicílii, pokračovalo dobytím Akragantu roku 262 př. n. l., tam však Diův chrám, na jehož západní stěně bylo zobrazeno dobytí Tróje, dal básníkovi podnět k tomu, aby do tohoto vypravování vložil dřívější dějiny Říma. Takovým způsobem bylo dosaženo jednoty a ucelenosti díla. Proti této interpretaci byly vysloveny vážné námitky (K. Büchner, *Der Anfang des Bellum Poenicum des Naevius*, *Humanitas Romana* 1957, 13–34) — sporný fragment s Giganty prý nemá s Diovým chrámem nic společného, spíše souvisí s popisem lodi —, ale Strzelecki svůj původní názor nezměnil.

Velmi problematický je výklad zlomku 26, jehož rukopisné čtení u Nonia 116,31 M je zcela jistě porušeno a k jehož uspokojivé interpretaci bylo potřeba pět zásahů do textu. Ostatně sám Strzelecki si je vědom této slabiny, ale uspokojivější řešení zatím podáno nebylo.

Strzelecki opatřil své vydání vzorným a pečlivým kritickým aparátem, praktickými srovnávacími tabulkami s ohledem na vydání Morelovo (*Fragmenta Poetarum Latinorum epicorum et lyricorum*, Lipsiae in aed. B. G. Teubn. MCMXXVII), Marmoraleho a Mariottiho a obvyklým indexem a tak z něho učinil cennou pomůcku, která usnadní práci dalším badatelům.

Antonín Hartmann

Plutarchi Vitae parallelae. Vol. I. fasc. I. *Recognoverunt Cl. Lindskog et K. Ziegler*. Tertium recensuit K. Ziegler. Lipsiae in aedibus B. G. Teubneri MCMLX, pp. XXI + 423.

Protože druhé vydání prvního svazku Plutarchových *Životopisů* z roku 1957, připravené samostatně K. Zieglerem, spoluautorem prvního vydání *Životopisů*, které začalo vycházet již r. 1914, bylo v krátké době rozebráno, přikročil Ziegler k novému vydání. Opět do něho pojal pět prvních dvojic životopisů v pořadí, v němž jsou zachovány v tzv. třísvazkové recenzi (recensio tripartita): Theseus—Romulus, Solon—Publicola, Themistocles—Camillus, Aristides—Cato maior, Cimon—Lucullus.

V přemluvě, přetištěné z větší části beze změny z 2. vydání, ukazuje Ziegler, že při textové kritice Plutarcha není možné rekonstruovat text podle stemmatu, nýbrž že je nutno vybrat čtení podle smyslu. Důsledkem toho byly četné emendace. Takový postup hodně závislý na subjektivním názoru vydavatele našel právec své kritiky (H. Erbse v podrobné recenzi 2. vydání tohoto svazku v *GNOMON* 30, 1958, str. 519—527). A tak v 3. vydání přihlédl Ziegler k novým pracím z posledních tří let, tak zejména k Flaceliérově a Juneauxově edici některých životopisů s francouzským překladem E. Chambrého z r. 1957. Pod vlivem Erbsových vývodů také změnil svůj názor na časovou prioritu obou recenzí a vrátil se k svému původnímu názoru, že dvousvazková recenze (recensio bipartita) pochází z pozdější doby, a častěji než Lindskog dává přednost čtení Y

z třísvazkové recenze před čtením S z dvousvazkové. Ostatně o této otázce slibuje autor vyložit jinde.

Nové vydání tohoto svazku bylo tedy zlepšeno. Ziegler upustil od některých zbytečných emendací a ponechal často tradiční čtení, případně přijal lepší emendace dřívějších vydavatelů.

Obdivu zasluhuje vynikající ediční technika. Přesný aparát a testimonia, mezi nimiž Ziegler na rozdíl od Lindskega uvádí nejen místa z jiných autorů shodující se ve slovním znění s Plutarchovým textem, nýbrž i paralely, které jsou v každém vydání bohatší, aniž zmenšují přehlednost a stručnost, zvyšují hodnotu knihy.

Antonín Hartmann

Salvatore Aurigemma, Villa Adriana. Roma, 1962. Stran 222, obrazů 208, tabulek 32.

Skvěle vypravená kniha Státního nakladatelství v Římě podává živý obraz odkrývané císařské vily v Tivoli (28 km od Říma). V předmluvě pojednává autor, jenž věnoval řadu let archeologickému výzkumu vily, o císaři Hadrianovi a jeho povahových rysech, o jeho choti Sabině a oblíbenci Antinoovi a načrtává etapy výstavby vily, její ráz a podává identifikaci a funkci jejích částí. (Většinou však jsou dosud neisté.) Následuje výklad o osudech vily v dalších stoletích a o výzkumu archeologickém, který pokračuje a není skončen, neboť zbývá zde ještě mnoho archeologicky odkryt. V hlavním oddílu (31—188) sleduje autor od dnešního vchodu do rozsáhlého areálu (56 ha) vily jednotlivé stavby těchto antických Versailles, jež jsou více nebo méně zřícené a porušené, ale malebně rozložené na svazích kopcovitého terénu. V nich se našly četné plastiky při dřívějších výkopech zdobící sbírky vatikánské i jiné evropské.

Ve vhodných záběrech, i barevných, jsou zobrazeny všechny dosud odkryté stavby, jejichž označení starší nevystihuje vždy jejich skutečnou funkci a účel, s vybranými ukázkami jejich někdejší sochařské i jiné výzdoby. Jsou to: T. ř. řecké divadlo, peripterální nymfaion, kde se nově (1958) našla mramorová replika Afrodity knidské, palaistra, poikilé (autor poukazuje na nevhodná označení dřívější a dosavadní také nelze srovnat s athénskou stouo poikile). Rekonstrukce v modelu od arch. Gismondioho nebo kresběné nárysy přibližují čtenáři původní vzhled stejně jako staré rytiny Piranesiho a Rossiniho. Dále je tu budova pro císařskou stráž, bibliotéka (snad), okrouhlý porticus po provedené restauraci stavby, budova s třemi exedrami a fontánou, trojí therny menší a therny velké s mohutnými klenbami křížovými a s kopulí (náznorný je tu plastický model) a nymphaion s architektonickým komplexem sálu rozmanitého půdorysu. Šíře je podán výsledek autorova nedávno obnoveného výzkumu jedině s určitostí identifikované části vilového souboru. Je to Kanops (100—133) s jeho zajímavou úpravou a s nalezenými význačnými plastikami (kopie karyatid z Erechtheia, Polykleitovy a Feidiovy Amazonky aj.). Následuje tř. Torre di Roccabruna, Akademie s chrámem Apollonovým, odcion, praetorium s řadou mohutných arkád, porticus, kryptoporticus a velkolepý palácový komplex zv. Piazza d'Oro s mosaikami, s nárysy půdorysů a řadou záběrů velkolepých zřícenin s klenbami. Knihovna latinská a řecká s nádvořím a komplex místností s pěknými černobílými mosaikami, kde v 18. stol. byly nalezeny fresky, jejichž tématu jsou dochována v kresbách a rytinách. Část staveb je upravena s výhledem na tř. údolí Tempe.

Z význačných uměleckých děl ve vile nalezených jsou zde v samostatné části (189—202) zobrazeny kopie některých řeč. originálů ve versi doby Hadrianovy (Tyranoktonoi, Myronův Diskobolos, Praxitelův Odpočívající satyr, Antinoos, Doidalsova Afrodita, Tazza Farnese a četné umělecky hodnotné polychromní mosaiky). Hojná je bibliografie, vedená až od 18. stol. do 1960. Jsou tu plátky řady architektur, reprodukce rytin, jež vytvořil v 18. stol. Piranesi a v 19. stol. Rossini, skicové nárysy staveb ze starší doby, leckde ve stavu dochovalějším; hojně jsou fotografie dnešního stavu, řada je barevných pro představu o zasazení architektury do místního krajinného rámce, a modely jednotlivých architektur i jejich komplexu, jež vytvořil většinou I. Gismondio. Vila je dnes významným musejním ústavem a zůstává předmětem dalšího výzkumu.

Gabriel Hvizdar

Andreas Mócsy, Pannonia, Sonderdruck aus Pauly—Wissowa, Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, Supplementband IX, 517—776; A. Druckemüller Verlag in Stuttgart, 1962.

Die Problematik des mittl. Donauraumes interessiert eine ziemlich große Zahl von Forschern, für die das Separatum Pannonia bestimmt ist. Der Verfasser dieses Stichwortes ist der bekannte ungarische Sachkenner Andreas Mócsy, der den umfangreichen Stoff unter mehrere Abschnitte klar und übersichtlich gliedert. Am besten bearbeitet sind solche anzusehen, die sich mit der